

ECDL-képzés és -vizsgák lokális teljesíthetősége az 1/2000. (I. 14.) NKÖM rendelet¹ előírásainak is megfelelő módon

1. Továbbképzés és IHM-pályázati tanulmányok

Könyvtárunkban felmerült a dolgozók hétéves továbbképzési programja, valamint az IHM (Informatikai és Hírközlési Minisztérium) ITP-5 nyertes pályázatok keretében vállalt „ECDL Start” vizsga *kapcsolt teljesítésének* igénye. (Az IHM ITP-5 pályázatán országosan több száz könyvtáros nyert számítógépet. Közülük sokan – a támogatás feltételeként – az ECDL Start vizsgacsomag teljesítését vállalták 2006-ig.)

Az összekapcsolhatóság igényének oka, hogy *a nyertes és az ECDL-képzésben érintett munkatársak egy részének ugyanebben a periódusban (2004 és 2006 között) kell a képzési rendelet alapján teljesítenie továbbképzési kötelezettségét is.* Célszerűnek tűnt az ECDL-képzés választása mindkét kötelezettség (IHM-feltétel, valamint az esedékes szakmai továbbképzés) együttes teljesítésére. *Feltételezzük, hogy hasonló érdekeltségek bármelyik megye több könyvtárában előfordulnak a jelenben és az elkövetkező két évben.*

Humánpolitikai szempontból a fenti megoldás akkor indokolt, ha a dolgozó esetében ez nem jár alulképzéssel – mert az egyértelmű, hogy a támogatott képzés lehetőségét kár elveszteni olyan programokra, melyek nem esnek egybe a munkáltató foglalkoztatási, valamint a munkavállaló szakmai céljaival. (Szakmai célokat írtam, de írhattam volna akár pálya-, esetleg karriercélokat is.) Sajnos a két célrendszer sokszor nem találkozik, de ez már egy másik cikk témája...

A „túlképzés” lehetőségét nem vetem fel – a képzési rendelet közép- és felsőfokú szakemberekre vonatkozik, akik az ECDL Start teljesítésétől még az ECDL tudásértéke iránti legpozitívabb

elfogultság mellett sem lennének túlképzettnek tekinthetők.

Egy gondolat erejéig itt ki kell térnem az ECDL fontosságára, hiszen *nem csupán a „kettőt egy csapásra” okán szorgalmazom ismeretanyagának szélesebb körű elsajátítását.* El kell ismerni, hogy a számítástechnikai alkalmazásoknak is megvan a maguk „technológiai lingua franca”-ja, az a közös ismeretköre, amin a felhasználók „szót értenek” egymással és a géppel. Az ECDL ismeretanyaga lefedi e közös alkalmazói ismeretkör alapjait, elsajátítása kiegyenlíti a felhasználók többségének hézagos vagy aránytalan készségeit az alapvető alkalmazások terén.

A könyvtári munkáltatók és munkavállalók egyaránt érdekeltek abban, hogy a munka- és lakóhelyhez közeli képzéseken vegyenek részt a dolgozók – ez kisebb utazási, helyettesítési költségekkel járna, a munkából vagy a családi együttlétekből kieső idő pedig lényegesen kevesebb lenne. Az érintettek zömét városi, nagyvárosi (megyeszékhelyi) munkatársak alkotják, akik számára közvetlenül elérhetők az ECDL képzési és vizsgaközpontok.

Intézményünk – öt munkatárssal üzemelő intézeti szakkönyvtár – esetében két fő érintett mindkét (továbbképzési és IHM-pályázati) oldalról abban, hogy *e kötelezettségek a munkáltató és a munkavállaló számára egyaránt (költség)hatékonyan legyenek teljesíthetők.*

Térbeli közelségről írtam fentebb, holott tökéletesen megfelelő lenne a „virtuális közelség” biztosítására az e-learning. Sajnos igazi e-learning programok kínálatában ma még nemcsak szakmánk továbbképzési rendszere, de országunk is szűkölködik, amiben a konzervatív tanulási módszerek (az előadás-centrikussággal járó sok kontaktóra, kevés hallgatói munkáltatás) és a fizetőképeséghez képest még mindig magas távközlési, valamint ICT-költségek egyaránt szerepet játszanak. Azt is elismerem, az e-learning éppen azoknak nagy kihívás, akik idegenkedve és gyengén használják az információs technológiát, így igazán rászorulnak a folyamatos oktatói kapcsolattartásra. És hogyan fordítható le egy e-learning program klasszikus óraszámra? E téren is bizonytalanságokat tapasztalni, mert még ma is sokszor a részvétel, nem pedig a győzelem (= sikeresen teljesített, magas követelményű feladatok és vizsgák), valamint a munkahelyen hatékony munkával bizonyított tudás a fontos.

¹ 1/2000. (I. 14.) NKÖM rendelet a kulturális szakemberek szervezett képzési rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról [Módosította: 12/2002. (IV. 13.) NKÖM rendelet]

2. Képzési rendelet és az ECDL: „jogszfari” könyvtárosoknak

Ahhoz, hogy az ECDL-t praktikusán az IHM támogatásért és szakmánk számára is el lehessen végezni, olyan képzési programot és oktatási szervezetet (= programindítási helyet) kell választani, mely eleget tesz a rendelet feltételeinek:

– az ECDL-programnak valamely NKÖM (Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma) akkreditációs szakbizottságnál akkreditálnak kell lennie (= minősített program), valamint

– az ECDL-képzést bonyolító szervezetnek (ahová majd tanulni járunk és ahol vizsgázunk) programindítási engedéllyel kell rendelkeznie.

Az NKÖM Infotékájának akkreditációs oldalán (<http://www.nkom.hu/infoteka/akkred/>) külön állományokat tölthetünk le a Közművelődési Akkreditációs Szakbizottságnál (továbbiakban: KözmASZ) vagy a Könyvtári Akkreditációs Szakbizottságnál (továbbiakban: KASZ) akkreditált és/vagy indított programokról, de akár „teljes listát” is kapunk az NKÖM akkreditációs bizottságai által elfogadott programokról, valamint indítási helyekről. Az itt közölt adatok frissek (a teljes lista esetében a fájlnevben 2004.03.25. dátum szerepel) és megegyeznek az NKÖM nyomtatott kiadványának² adataival

A Neumann János Számítógép-tudományi Társaság (NJSZT) ECDL Irodája honlapján (www.ecdl.hu) közel 340 vizsgaközpont szerepel. A felsoroltak közül kettő folytat a Könyvtári Akkreditációs Szakbizottságnál elfogadott programot:

– az Informatika a Nemzetvédelmi Képzésben Alapítvány (INKA) ECDL 120 órás távoktatási formában is, valamint ECDL Start 60 órás programot, továbbá

– az Eötvös József Főiskola Pedagógiai Fakultás (Baja) ECDL 120 órás programot.

Az NJSZT a Közművelődési Akkreditációs Szakbizottsághoz (KözmASZ) 2000-ben nyújtott be programalapítási kérelmet, melyet a KözmASZ az A/1/120/6/2000. (X. 4.) Közm. számú határozatával elfogadott. A KözmASZ-tól legalább 21 hely kapott indítási engedélyt is eddig: tíz budapesti, két szombathelyi, két székesfehérvári, egy-

egy debreceni, kaposvári, kishéri, paksi, pécsi, tamási és veszprémi oktatási helyről tájékoztat az NKÖM webhelye és említett kiadványa. A jegyzékből komoly területi aránytalanság olvasható ki: a Tiszántúlon csak egy ECDL indítási hely található, Észak-Kelet-Magyarországon pedig nincs! (Nem tudok arról, hogy a Muzeológiai, Levéltárosi vagy Műtárgyvédelmi Szakbizottságoknál akkreditáltak és indítottak-e ECDL-programokat.)

Tudomásom szerint így a KASZ és a KözmASZ engedélyével rendelkező indítási helyek száma 23-nál is több lehet.

60 órás ECDL Start csak az INKA-nál található, minden más helyen 120 órás teljes ECDL-képzéseket lehet csak választani! Ez komoly problémát jelenthet azoknak, akik pillanatnyilag csak a Start megszerzését tűzik ki célul, vagy szívesen használnák fel a maradék 60 órát más tanulmányokra.

Zalában a kilenc vizsgaközpontból öt Zalaegerszegeen, egy-egy pedig Nagykanizsán, Lentiben, Zalaszentgróton, Zalalövön található – munkatársaink számára hiába, ugyanis nem rendelkeznek indítási engedéllyel. A legközelebbi szóba jöhető megoldások a közművelődési akkreditációjú, 120 órás szombathelyi képzések.

Melyek azok a „jogszabályi követelmények”, amelyek itt problémát okoznak?

A hivatkozott rendelet 2. §-a szerint a kulturális szakemberek képzése lehet többek közt

„f) a nemzetközi program, szerződés alapján szervezett, szakirányú továbbképzés”. Ennek – némi jóindulattal – az ECDL-képzések eleget tesznek, már ha „szakirányú továbbképzésnek” tekinthető egy átfogó, rendszerezett számítástechnikai ismeretekkel nem rendelkező, de mára e tudást és készségeit megkövetelő munkakörben dolgozó könyvtáros ECDL-képzése.

Egy lépéssel odébb viszont (3. §) már úgy fogalmaz a rendelet, hogy a képzési kötelezettség teljesíthető – szintén egyéb, ide nem vonatkozó módokon túl – „nemzetközi egyezmény alapján szervezett tanfolyam tanulmányi kötelezettségeinek teljesítésével, amelyet tanúsítvány, bizonyítvány vagy oklevél igazol”.

A gyakorló könyvtáros itt olyan fogalomkavalkáddal találkozik – nemzetközi program, szerződés, egyezmény –, hogy az értelmezéshez már célszerű szakmai segítséget kérni. A jogdszungségének bennszülött nyomolvasójaként álljon itt Horváth Sándor Domonkos könyvtárigazgató és jogász megközelítése:

„... a nemzetközi program egy konfúz meghatározás, de aztán leszűkül nemzetközi egyezmény-

² Tájékoztató a muzeális intézmények, a könyvtári, a közművelődési, a levéltári intézmények fenntartói és igazgatói számára „A kulturális szakemberek szervezett képzési rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról szóló 1/2000. (I. 14.) NKÖM rendelet” végrehajtásához. [közread. a] Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma – Bp.: NKÖM, 2004.

re, ami már eléggé precíz helyzetet teremt, hiszen a nemzetközi egyezmények a nemzetközi jog terminológiája szerint állam és állam, vagy állam és nemzetközi szervezet, vagy nemzetközi szervezet és nemzetközi szervezet között jönnek létre. (Avagy multilaterális módon, több ilyen alany részvételével.)

Tehát legalább hazai miniszter és külföldi miniszter vagy hazai miniszter és külföldi nemzetközi szervezet között létrejött megállapodáson kell alapulnia a képzésnek, hogy a képzési rendelet szerint jók legyünk. Ilyenről az ECDL esetében jelenleg nincs szó.”

A fentieket tekintve jogszabályunk 3. paragrafusa a felcsillanó lehetőséget „vaskarikává szublimálja”: az ECDL Foundation (<http://www.ecdl.com/main/index.php>) és az NJSZT megállapodása „csak” két non-profit szervezet egyezménye, nem felel meg a „nemzetközi egyezmény alapján szervezett” meghatározásnak.

A KASZ jóindulatához az ügyel kapcsolatban nem fér kétség. Nem tekinthet el a jog betűjétől, viszont az akkreditációs követelményeket teljesítő ECDL-programokat, indításokat befogadja, elismerve ezzel az elsajátítható ismeretanyag hasznosságát a könyvtári munkaerő számára.

Az NJSZT ECDL Irodájának érdekei egyértelműen a program további kiterjesztése mellett szólnak.

Mindebből az ECDL-nek egy sajnálatos „jogalkotási résbe szorulását” olvasom ki: nemzetközileg és országosan működő, elismert program, de csak szakbizottsági engedéllyel rendelkező képzés keretében és indítási engedélyt kapott helyről fogadható el. Ez annál szomorúbb, mivel az ECDL Akkreditációs Bizottságában oktatási minisztériumi, informatikai és hírközlési minisztériumi, valamint egészségügyi, szociális és családügyi minisztériumi munkatárs is képviseli tárcáját – ez arra engedne következtetni, hogy az ECDL elterjedését mára „átszövi” a hivatalos oktatáspolitikai, információs társadalom-fejlesztési valamint szociális érdekeltség, támogatottság.

³ Számítógépes jogosítvány több mint száz országra : [riport Alföldi Istvánnal, a Neumann János Számítógéptudományi Társaság ügyvezető igazgatójával]. In: Népszava, 2003. 07. 31., 177. sz., 10. p.

⁴ [Csapó Edit–Gertner László]: Hol tart a kulturális szakemberek szervezett képzéséről és továbbképzéséről szóló rendelet végrehajtása? In: Könyvtári Levelező/lap, XVI. évf. 2004. 2. sz., 21–23 p.

3. Tévedések, félreértések – a jogsafari „baklövéssel” végződik?

„Amit biztosan tudunk, három, nagy tömeget érintő programnak hivatalosan része az ECDL: a köztisztviselői továbbképzési, a pedagógus-továbbképzési és a kulturális szakemberképzési programnak.” – nyilatkozta³ Alföldi István, az ECDL programigazgatója.

Hasonlóan beszélt – több résztvevő szerint – Rónai Iván, az NKÖM főosztályvezetője 2004. január 30-án az Országos Széchényi Könyvtárban megtartott országos értekezleten. A főosztályvezető úr kijelentései alapján írhatták jóhiszeműen a szerzők publikációjukban⁴ azt a jogi normának ellentmondó információt, miszerint „a nemzetközi program alapján szervezett képzések, pl. az ECDL-tanfolyamok, finanszírozhatók ebből a keretből”. Igen, finanszírozhatók: ha a program akkreditált és ha a képzőhely programindítási engedéllyel rendelkezik.

A rendelet alkotója talán állásfoglalásban is tisztázhatná, mitől vannak maguk a felelős pozícióban lévők mindkét oldalról más hiszemben, mint ami a jogszabályból egyenesen kiolvasható és amit a jogalkalmazó is megkövetel.

4. „Partiképes ECDL”, helyi összefogással

Mivel a könyvtári munkáltatók és munkavállalók érdekeltek egy lokális – esetünkben zalai –, bármely könyvtáros számára legfeljebb hatvan kilométer távolságban avagy megyényi körzetben elérhető, szakképzési oldalról is elismert ECDL-képzésbe történő bekapcsolódásban, a képzés helyi indításának megvalósítása érdekében célszerű az intézményeknek összefogniuk.

Most úgy tűnik, a legegyszerűbb és legolcsóbb megoldás az marad, ha a helyi könyvtári intézmények és ECDL-képzőhelyek beiskolázási megállapodást kötnek egymással. (Miért? Mert az ECDL-képző szervezetnek már a könyvtárosok képzését megelőzően a Start program indításával harmincezer forint költsége keletkezik: érthető igény, ha ennek megtérülését biztosítani akarja.) A képzőhely egy a minősítő eljárásnál már átesett program (= akkreditált program) indításának engedélyezéséért folyomodik a Könyvtári Akkreditációs Szakbizottsághoz, befizetve az ehhez szükséges legfeljebb 60 ezer Ft-os (harmincóránként 15 ezer forint, hatvanórás Start esetén csak

30 ezer forint) igazgatási szolgáltatási díjat az NKÖM-nek. Ha minden szereplő – könyvtárak, lokális képzőhely, KASZ – rugalmas, nyáron már kezdődhet is a tanulás, így nem csúszik az intézményi beiskolázási program sem.

Például a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) ECDL Start képzési programjának átvételével, alapítási engedélyéhez csatlakozva és a ZMNE befogadó nyilatkozatával felszerelve be lehet adni egy lokális ECDL-képző szervezetnek az öt évre szóló helyi programindítási kérelmet a KASZ-hoz, befizetve az igazgatási szolgáltatási díjat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma rendeletben megjelölt számlájára.

A helyi képzés megvalósításához a következő feladatokat kell elvégezni:

– *mérjük fel az érdekelt intézményekben* – célszerűen megyénként, a megyei könyvtár vagy az MKE regionális szervezetének koordinálásával – az IHM-es és a szakmai képzési kötelezettségben, valamint a kizárólag továbbképzési célú ECDL-tanulmányok teljesítésében 2004 és 2006 között érintettek létszámát;

– *egyeztessünk az érintett munkavállalókkal* a helyi szervezésű tanfolyam vállalásáról (mert előfordulhat, hogy valaki kedvezőbbnek tartja a Budapestre vagy Bajára kirándulást – ami természetesen elfogadható, ha a munkáltató számára is az);

– *egyeztessünk a lehetséges ECDL-képzőhelyi partnerekkel* (a partneri kör könnyűszerrel feltérképezhető a <http://www.ecdl.hu/hun/index.php?cim=akkreditáltak> címen található jegyzék segítségével), végül a legrugalmasabb partnerrel kössünk keret-megállapodást a tervezett beiskolázásról (mert persze nem várható, hogy minden piaci szereplő üzletet lásson pár tucat könyvtárosban);

– *szakmai oldalról támogassuk az ECDL-képzőhelyi partnert* az ECDL Start program honosításában (megállapodás kötése a ZMNE-vel a program átvételéről, a szükséges beadvány elkészítése és előterjesztése a KASZ-hoz).

5. Zárszó nyitott kérdésekkel

Bizonytalan, hogy a minősített programok valamelyikének alapítója hajlandó-e programjának területi indításához hozzájárulni és milyen feltételekkel (pl. a programalapító és az indítási hely „fővállalkozó kontra alvállalkozó” viszonyba kerül-e egymással). Drágítja-e ez és mennyivel a tanfolyam költségét? Hiszen a helyi indítás célja éppen az, hogy a könyvtárosok számára elérhetőbb, területileg kiegyenlítettebb „képzési

piacot” teremtsen, aminek egyenes következménye a programalapítók piacának szűkülése... Ha nem adja át programját a programalapító – vagy csak nagyon kedvezőtlen feltételekkel hajlandó erre, ugyan mit tehetünk? Marad a kis szakmai népvándorlás. (Ott van még az a viszonylag célszerűtlen megoldás, hogy alapítóként adja be kérelmét a szervező hely, de akkor az alapítási költségek is terhelik a programot. Bár ez még mindig olcsóbb lehet, mint az utaztatás.)

Szerettem volna az olvasóknak egy sikeres adaptációs kezdeményezésről beszámolni, az idő rövidsége azonban ezt nem tette lehetővé. A kérdés számunkra csak 2004. április 2-án vetődött fel a Katalistón. Az ott hozzászólók közül külön köszönetemet fejezem ki *Barátné Hajdu Ágnes*-nek, a Könyvtári Akkreditációs Szakbizottság elnökének, továbbá Horváth Sándor Domonkos könyvtárigazgatónak és jogásznak segítségükért.

Zalaegerszezen ott tartunk, hogy a Deák Ferenc Megyei Könyvtár koordinációjával – és *Kiss Gábor* igazgató úr szíves közreműködésével – feltérképezzük a megvalósítás helyi feltételeit, valamint felvettük a kapcsolatot az INKA-val mint „programtulajdonossal”. *Amennyiben a beiskolázási tervek adatai alátámasztják céljainkat* és minden érintettben reális feltételeket biztosító partnerre találunk, *nincs okunk elodázni a helyi képzés megvalósítását – ha ez praktikusabb lesz az egyéb alternatíváknál.*

Természetesen a programalapító hozzájárulásával kapcsolatos fenti félelmeket kiküszöbölné, ha az NJSZT által a KözmASZ-nál akkreditált program helyi indítása történné meg. Egyetlen hibája, hogy 120 órás, így hogyan szállhatnának ki belőle úgy 60 óra magasságában a „startosok”? (E program átadása már mindenképp ingyenes lenne az ECDL Iroda nyilvántartott és minőségellenőrzött partnerei – mind a közel 340 hely! – számára. A probléma így leszűkülhetne egyetlen kérdésre: vállalja-e az indítás engedélyezésének költségeit a közművelődési, könyvtáros, muzeológus stb. ügyfelek meghódításáért egy képzési hely vagy nem.)

Ha mindezek után még most is megkérdeznék, hogy kinek drukkolok: az ECDL-nek vagy az ECDL megszerzését adminisztratív-normatív feltételekkel nehezítő jelen állapotoknak, azt kell mondanom, természetesen az ECDL-nek. *Ha* – kezdtem az előbbi mondatot. Ha képzési és vizsgaminőségének folyamatos ellenőrzése alapvető bizalmamat a jövőben is alátámasztja.

Szabó G. Tibor
könyvtári szakinformátor